Onderzoek bezorging stempas verkiezingen Provinciale Staten 2011

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Uitgevoerd door: Intomart GfK bv

Projectnummer: 26536
Datum: 21-09-2011

© Auteursrecht voorbehouden
Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hiervoor genoemde instanties.

INHOUD

			Pagina
Hoofdstuk	**Samenvatting**		**5**
Hoofdstuk	**Inleiding**		**7**
Hoofdstuk 1.	**Resultaten**		**9**
	1.1	Stempas	9
	1.2	Stemintentie	11
	1.3	Randvoorwaarden	13

BIJLAGEN:

1. **Redenen geen of niet zekere ontvangst van de stempas**
2. **Onderzoeksverantwoording**
3. **Vragenlijst**

Samenvatting

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wil graag toetsen in hoeverre het is gelukt om stemgerechtigde kiezers (tijdig) van een stempas voor de Provinciale Statenverkiezingen op 2 maart te voorzien. In deze samenvatting gaan we puntsgewijs in op de resultaten van het onderzoek dat hiernaar is uitgevoerd in februari en maart 2011.

Stempas

- Van de 3001 ondervraagde kiesgerechtigden blijkt de overgrote meerderheid ten tijde van het onderzoek (de week voorafgaand aan de verkiezingen) al over hun stempas te beschikken (98%, n=2936).
- Van de resterende groep (n= 65) zijn er nog eens 8 kiesgerechtigden die niet inschreven staan in hun woongemeente (n=2) danwel in de betreffende periode niet thuis zijn geweest (n=6) zodat zij ofwel geen stempas hebben kunnen ontvangen danwel dit niet kunnen weten.
- Met name kiesgerechtigden die het (zeer) belangrijk vinden om te gaan stemmen en degenen die zeker van plan zijn om te gaan stemmen, geven een bevestigend antwoord op de vraag of zij hun stempas hebben ontvangen[1].
- Van degenen die hun stempas niet hebben ontvangen of hier niet zeker van zijn (2%, n=65), is een minderheid (35%, n=23) op de hoogte van de mogelijkheid om een vervangende stempas aan te vragen.

Stemintentie

- Een meerderheid van de kiesgerechtigden (66%, n=2028) geeft aan het (zeer) belangrijk te vinden om te gaan stemmen bij de Provinciale Statenverkiezingen.
- Een nog grotere groep (82%, n=2504) geeft aan (zeker of waarschijnlijk) voor de Provinciale Staten te gaan stemmen.

Randvoorwaarden

- De meerderheid van respondenten die hun stempas niet hebben ontvangen of hier niet zeker van zijn (n=65), staat ingeschreven bij de gemeente waar zij wonen (92%, n=60) en is na 18 januari 2011 niet naar een nieuw adres verhuisd (92%, n=60).
- Van degenen die wel naar een nieuw adres zijn verhuisd (n=4), wordt in 2 gevallen de post naar hun nieuwe adres doorgestuurd.
- De post wordt bij vrijwel alle kiesgerechtigden (97%, n=2930) in de eigen brievenbus bezorgd.
- Het gehouden onderzoek levert geen onderbouwing op voor het vermoeden dat het hebben van een gemeenschappelijke brievenbus leidt tot een minder goede bezorging van de stempas.

[1] Doordat zeer weinig kiesgerechtigden aangeven de stempas niet of misschien niet te hebben ontvangen, bestaan er weinig mogelijkheden om (meer) significante verschillen te vinden tussen beide groepen.

Inleiding

De democratische rechtsstaat Nederland is gebaat bij zorgvuldige procedures rondom één van zijn belangrijkste kenmerken: het stemmen en de stemprocedure. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties houdt de kwaliteit van deze procedures voortdurend in de gaten.

Bij sommige fracties in de Tweede Kamer bestaat het vermoeden dat er kiezers zijn die niet of niet op tijd de beschikking hebben over een stempas. Uiterlijk twee weken voordat de verkiezingen plaatsvinden, moeten de stempassen aan alle kiesgerechtigden zijn verstuurd.

Voor de Provinciale Statenverkiezingen op 2 maart 2011 zijn alle burgers stemgerechtigd die:

- de Nederlandse nationaliteit bezitten;
- op 2 maart 2011 (de dag van de verkiezingen) minimaal 18 jaar oud zijn;
- op 18 januari 2011 (de dag van kandidaatstelling) inwoner zijn van de betreffende provincie.

Aan de hand van dit onderzoek wordt getoetst in hoeverre kiesgerechtigden (tijdig) van een stempas voor de Provinciale Statenverkiezingen op 2 maart zijn voorzien. In totaal zijn 3001 kiesgerechtigden ondervraagd: 2401 respondenten via een online vragenlijst (CAWI) en 600 respondenten via een telefonische vragenlijst (CATI).

We richten ons op het al dan niet tijdig ontvangen van de stempas en de kennis over de mogelijkheid om een vervangende stempas aan te vragen. Daarna gaan we in op een aantal mogelijke oorzaken, waardoor de stempas niet tijdig of in het geheel niet is ontvangen.

Daarna gaan we kort in op het belang dat kiesgerechtigden hechten aan het uitbrengen van hun stem bij de Provinciale Statenverkiezingen en of zij de intentie hebben om te gaan stemmen.

Tot slot relateren we de ontvangst van de stempas aan de stemintentie: in het onderzoek is eerst de stemintentie gevraagd en daarna pas of de stempas is ontvangen.

1. Resultaten

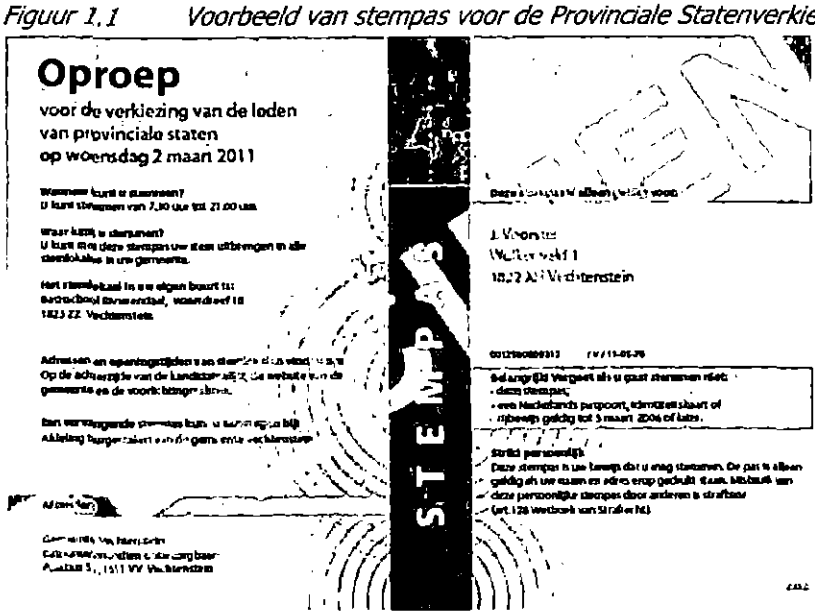
In dit hoofdstuk worden de resultaten van het uitgevoerde kwantitatieve onderzoek aan de orde gesteld.

1.1 Stempas

Kiesgerechtigden ontvangen een stempas om hun stem uit te brengen bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten. De stempassen worden uiterlijk twee weken voor de verkiezingen aan de kiesgerechtigden verstuurd. Ten tijde van het onderzoek, in de week voor de verkiezingen, moesten de stempassen dus reeds zijn bezorgd.

Aan de respondenten is gevraagd of zij hun stempas inderdaad hebben ontvangen. Aan de respondenten die de vragenlijst online hebben ingevuld, is daarbij de volgende afbeelding van een stempas getoond (figuur 1.1):

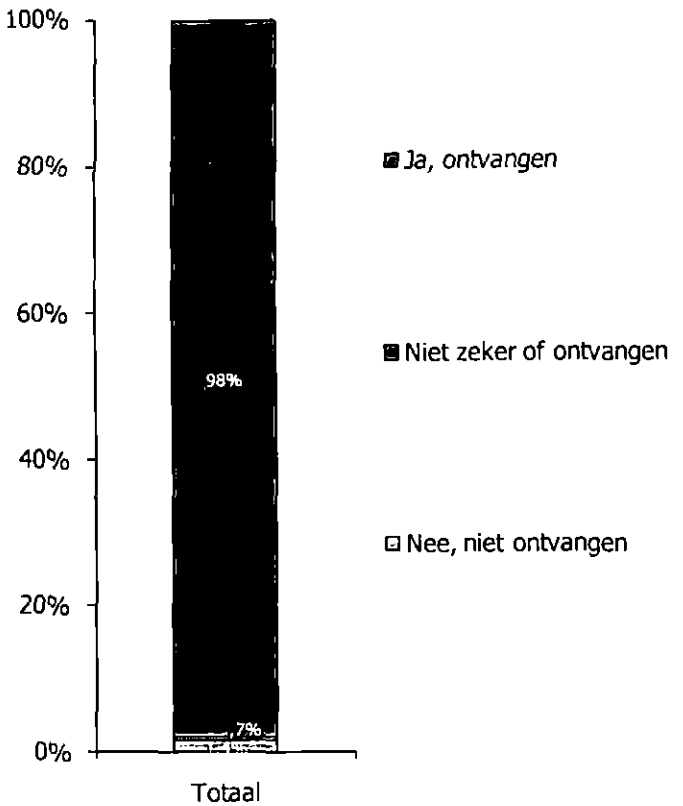
Figuur 1.1 Voorbeeld van stempas voor de Provinciale Statenverkiezing

We hebben de respondenten de gelegenheid gegeven om na te gaan of zij hun stempas hebben ontvangen. Respondenten die de online vragenlijst hebben ingevuld, zijn erop gewezen dat zij - als zij tijd nodig hadden om na te kijken of zij hun stempas hebben ontvangen - het invullen van de vragenlijst op een later moment konden voortzetten. Aan de telefonisch ondervraagden is aangeboden om op een later moment terug te bellen.

Vrijwel alle ondervraagden (n=2936) geven aan dat zij de stempas hebben ontvangen (98%). Anderhalf procent zegt de stempas niet te hebben ontvangen (n=38) en bijna één procent is hier niet zeker van (n=19) (figuur 1.2). Van de resterende groep (in totaal n= 65) zijn er ook nog 8 kiesgerechtigden die niet inschreven staan in hun woongemeente (n=2) danwel in de betreffende periode niet thuis zijn geweest (n=6) zodat zij ofwel geen stempas hebben kunnen ontvangen danwel dit niet kunnen weten. Deze personen zijn niet meegenomen in de percenteringsbasis.

Figuur 1.2 *Heeft u uw stempas voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten op 2 maart aanstaande ontvangen?*

Het feit dat zeer weinig kiesgerechtigden aangeven de stempas niet of misschien niet te hebben ontvangen, beperkt de mogelijkheden om (significante) verschillen aan te tonen tussen de respondenten die hun stempas wél en niet hebben.
Voor wat betreft de achtergrondkenmerken (zoals geslacht, leeftijd, opleiding en provincie) zijn er geen noemenswaardige verschillen tussen respondenten die al dan niet hun stempas hebben ontvangen.

Aan degenen die hun stempas niet hebben ontvangen of hier niet zeker van zijn (n=65), is gevraagd of zij weten dat het mogelijk is om een vervangende stempas aan te vragen. Bijna

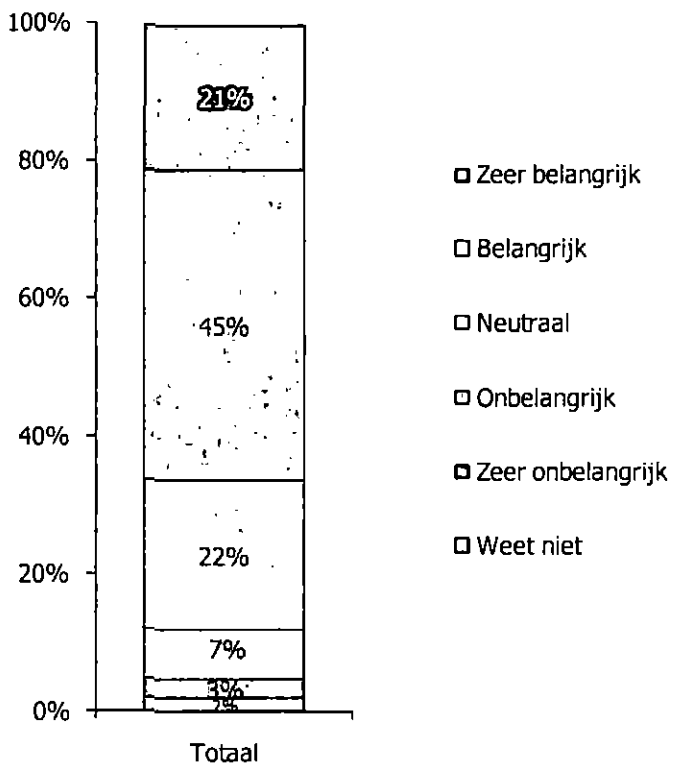
tweederde (n=42) geeft aan hier niet van op de hoogte te zijn en een derde (n=23) zegt dit wel te weten. Geen enkele respondent, die zijn of haar stempas niet heeft ontvangen, heeft een vervangende stempas aangevraagd. Een deel verwacht de stempas nog wel te krijgen, een deel is hier niet in geïnteresseerd, want gaat sowieso niet stemmen, en een deel geeft aan het te druk te hebben gehad om de ontvangst van de stempas te controleren of eventueel een vervangende stempas aan te vragen.

Op de vraag waarom deze groep respondenten zelf denkt dat zij nog geen stempas ontvangen hebben, geeft een deel aan dit niet te weten. Enkelen merken op dat de post traag is of dat de stempas wellicht verkeerd is bezorgd. Een enkeling neemt aan dat de stempas op zijn/haar oude adres is bezorgd.

1.2 Stemintentie

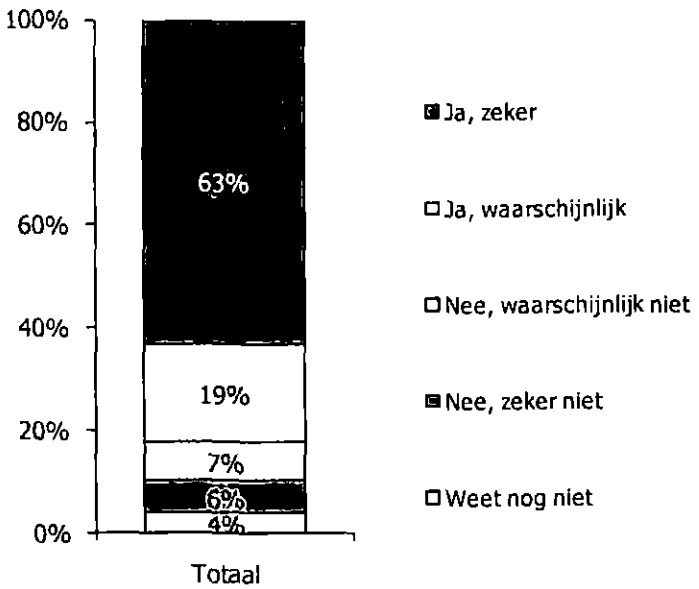
Allereerst is nagegaan hoe belangrijk kiesgerechtigden het vinden om te gaan stemmen voor de Provinciale Staten. Precies tweederde van de Nederlanders geeft aan dit (zeer) belangrijk te vinden. Een op de tien respondenten vindt het (zeer) onbelangrijk, en de resterende 24 procent heeft hierover geen uitgesproken mening (figuur 1.3).

Figuur 1.3 Hoe belangrijk vindt u het om te gaan stemmen voor de Provinciale Staten?

Van de ondervraagden geeft 82 procent aan dat zij op 2 maart zeker of waarschijnlijk voor de Provinciale Staten gaan stemmen. Dat aandeel ligt aanzienlijk hoger dan het feitelijk opkomstpercentage (56%). Veertien procent zegt niet van plan te zijn om een stem uit te brengen (figuur 1.4).

Figuur 1.4 Bent u van plan om op 2 maart te gaan stemmen voor de Provinciale Staten?

Met name mannen, 65-plussers en hoger opgeleiden geven aan belang te hechten aan het uitbrengen van een stem tijdens de verkiezingen. Ook geven deze groepen relatief vaker aan dat zij zeker of waarschijnlijk hun stem zullen uitbrengen. Uit de resultaten blijkt dat vooral onder de respondenten die het belangrijk vinden om hun stem uit te brengen, een hoger animo bestaat om ook daadwerkelijk te gaan stemmen.

Wel valt op dat de respondenten die het (zeer) belangrijk vinden om te gaan stemmen, vaker aangeven dat zij hun stempas hebben ontvangen (99%) dan degenen die het (zeer) onbelangrijk vinden om hun stem uit te brengen (93%) of niet weten in hoeverre zij hier belang aan hechten (93%).

Ook blijkt dat respondenten die zeker van plan zijn om te gaan stemmen, vaker de ontvangst van hun stempas bevestigen (99%) dan respondenten die waarschijnlijk wel (97%), waarschijnlijk niet (94%) en zeker niet (93%) gaan stemmen, of dit nog niet weten (95%).

1.3 Randvoorwaarden

In de vragenlijst zijn we kort ingegaan op enkele aspecten die een mogelijke rol spelen bij het al dan niet ontvangen van de stempas, zoals verhuizing, postbezorging en de woonsituatie van de ondervraagden.

Eerder werd geconstateerd dat 65 respondenten de stempas niet of niet met zekerheid hadden ontvangen. Zes van hen waren niet thuis in de periode voor de verkiezingen en twee stonden toen (nog) niet bij hun woongemeente ingeschreven. Uit tabel 1.1 blijkt dat 52 van de overige 57 respondenten gewoon ingeschreven staan bij hun eigen woongemeente en de meerderheid (53 mensen) na 18 januari 2011 niet naar een nieuw adres verhuisd is. Van degenen die wel naar een nieuw adres verhuisd zijn (n=4), wordt bij 2 personen de post naar het huidige adres doorgestuurd.

Tabel 1.1 Uitsplitsing respondenten die kiespas niet (met zekerheid) hebben ontvangen.

		Na 18 januari 2011 verhuisd naar nieuw adres?		
		Ja	Nee	TOTAAL
Ingeschreven in huidige woongemeente?	Ja	3	52	55
	Nee	1	1	2
	TOTAAL	4	53	57

Er mag geconcludeerd worden dat een registratieve 'mismatch' slechts voor een klein deel het niet (of niet met zekerheid) ontvangen van de stempas verklaart, namelijk 5 van de 57 gevallen.

Wanneer we de postbezorging bij, en de woonsituatie van alle ondervraagden bekijken, dan zien we dat bij vrijwel iedereen (97%, n=2930) de post in een eigen brievenbus wordt bezorgd. Drie procent van de ondervraagden (n=71) ontvangt de post in een gemeenschappelijke brievenbus.

Op basis van de onderzoeksresultaten kan geen verband worden vastgesteld tussen het al dan niet hebben van een eigen brievenbus en de ontvangst van de stempas, ook niet als uitgesplitst wordt naar de telefonische en via internet gehouden interviews. Er is dus op basis van dit onderzoek geen bewijs om aan te nemen dat het hebben van een gemeenschappelijke brievenbus leidt tot een minder goede stempasbezorging.

BIJLAGE 1

REDENEN GEEN OF NIET ZEKERE ONTVANGST VAN DE STEMPAS

Geen of onzekere ontvangst stempas

Uit de resultaten blijkt dat 65 burgers de stempas niet of niet zeker hebben ontvangen. Om inzicht te krijgen in de mogelijke redenen daarvoor, is aan hen gevraagd waarom zij zelf denken geen of nog geen stempas ontvangen te hebben.

De onderstaande tabel geeft inzicht in de door de burger aangedragen redenen.

Door burger veronderstelde reden (nog) niet ontvangen stempas	N
1. Niet mogelijk stempas te ontvangen	**8**
Niet ingeschreven bij woongemeente	2
Niet thuis (vakantie, buitenland)	6
2. Mogelijk de stempas ontvangen (niet zeker) (ligt wellicht ergens, partner houdt de post bij, etc.)	**19**
3. Stempas zeker niet ontvangen (problemen met de postbezorging, vertraging, etc.)	**38**
Sub 1: weet dat een vervangende pas aangevraagd kan worden	12
Sub 2: gaat niet of waarschijnlijk niet stemmen	13
Sub 3: wil stemmen, maar geen kennis van aanvraagmogelijkheid	13
TOTAAL	**65**

BIJLAGE 2

Onderzoeksverantwoording

Uitvoering van het onderzoek

De vraagpunten zijn in overleg met de opdrachtgever vertaald in een vragenlijst. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een online vragenlijst (CAWI) onder het Intomart GfK IRPD panel en een telefonische vragenlijst (CATI) onder het Intomart GfK Multi Access Panel.

De respondent krijgt bij CAWI via e-mail een uitnodiging voor het onderzoek. In de e-mail is een link opgenomen naar de vragenlijst. Door op de link te klikken opent het onderzoek automatisch en kan de respondent zelf via de computer de vragenlijst invullen. Bij CATI krijgt de respondent telefoon van een medewerker van het callcenter van Intomart GfK. De vragenlijst wordt voorgelezen door de enquêteur en deze 'vult' de antwoorden in.

Het veldwerk voor dit onderzoek werd uitgevoerd in de week voorafgaand aan de Provinciale Statenverkiezingen, in de periode van 23 februari t/m 2 maart 2011. Uiterlijk twee weken voordat de verkiezingen plaatsvinden, moeten de stempassen aan alle kiesgerechtigden zijn verstuurd. Ten tijde van het onderzoek moeten de stempassen dus reeds zijn bezorgd.

De gemiddelde invulduur van de vragenlijst bedroeg circa 3 minuten voor de online vragenlijst (CAWI) en 4 minuten voor de telefonische vragenlijst (CATI). In totaal hebben 3001 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld; 2401 respondenten via CAWI en 600 respondenten via CATI.

Tabel 1a *Responsverantwoording CAWI*

	Respons
Bruto steekproef	**4200**
Vers sample/niet gereageerd	1309
Groep vol	456
Niet volledig ingevulde vragenlijsten	19
Voldoet niet aan criteria/screeningseisen	15
Complete vragenlijsten	**2401**

Tabel 1b *Responsverantwoording CATI*

	Respons
Benaderde steekproef	**1161**
Oneigenlijke non-respons	
zakenadres/onjuist adres	27
lijn afgesloten	88
geen gehoor/in gesprek	159
onbereikbaar tijdens onderzoeksperiode	95
Resteert: responsbasis	**792**
Eigenlijke non-respons	
weigering	176
afgebroken gesprek	3
geheim nummer/06 nummer	6
Voldoet niet aan criteria/screeningseisen	7
Geslaagde gesprekken	**600**

Steekproef en weging

De steekproef is getrokken uit het IRPD panel (CAWI) en het Multi Access Panel (CATI) van Intomart GfK. Binnen deze steekproef is gezorgd voor een gedetailleerde, landelijk evenredige verdeling getrokken op de volgende kenmerken:

- Geslacht
- Leeftijd
- Opleiding
- CEBUCO-gebied (CAWI)
- Nielsen regio (CATI)

Door de gelijkmatige respons is een kleine correctie door weging noodzakelijk. De berekende weegfactoren hebben een minimale waarde van 0,59 en een maximale waarde van 1,70.

Tabel 2 *Weging*

	Ongewogen (n=3001)	**Gewogen** (n=3001)
Geslacht		
Man	50,6%	49,0%
Vrouw	49,4%	51,0%
Leeftijd		
18-24 jaar	8,4%	10,9%
25-34 jaar	12,4%	15,5%
35-49 jaar	29,2%	29,6%
50-64 jaar	29,9%	25,6%
65-74 jaar	11,6%	10,4%
75 jaar en ouder	8,6%	8,0%
Opleiding		
Laag	20,2%	20,4%
Midden	47,2%	47,8%
Hoog	32,6%	31,8%
Provincie		
Groningen	4,7%	3,6%
Friesland	3,3%	3,9%
Drenthe	2,5%	2,9%
Overijssel	6,3%	6,7%
Gelderland	10,8%	11,9%
Utrecht	8,8%	7,3%
Noord-Holland	14,8%	16,2%
Zuid-Holland	24,2%	21,2%
Zeeland	2,1%	2,3%
Noord-Brabant	13,4%	14,8%
Limburg	6,7%	7,0%
Flevoland	2,4%	2,2%

Rapportage

In de rapportage is gestreefd naar een optimale afstemming tussen volledigheid en beknoptheid. Hiertoe zijn zoveel mogelijk elementen uit de vragenlijst opgenomen en is gestreefd naar een maximaal gebruik van grafieken voor de weergave van de gegevens. In de begeleidende tekst bij de grafieken zijn de totalen beschreven en omwille van de overzichtelijkheid alleen de statistisch significante verschillen[2] tussen de onderscheiden doelgroepen weergegeven. In de bijlage is een exemplaar van de gehanteerde vragenlijst opgenomen.

Tenslotte

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met het kwaliteitssysteem van Intomart GfK dat is gecertificeerd volgens de normen van NEN-EN-ISO 9001, ISO 20252 en ISO 26362. Intomart GfK onderschrijft de gedragsregels van E.S.O.M.A.R. (European Society for Opinion and Market Research) en is lid van de brancheorganisatie MOA (zie http://www.moaweb.nl).

Het is toegestaan de uitkomsten van onderzoek extern te publiceren. Wel dient in dat geval bij de onderzoeksresultaten als bron "Intomart GfK <opleveringsmaand en jaar onderzoek>" te worden vermeld.
Exclusiviteit van verzamelde gegevens is gebaseerd op de Gedragscode van de MOA, art. 9 (zie http://www.moaweb.nl).

[2] Daarbij wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

BIJLAGE 3

Vragenlijst

Vragenlijst

V1a ALL

S Wat is uw leeftijd?

.. jaar

< SCRIPTWRITER: IF V1a<18 TO END >

V1b SELECTION: V1a >= 18

S Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

1. Ja
2. Nee

< SCRIPTWRITER: IF V1b=2 TO END >

TEXT

[SCRIPTWRITER: SEPARATE SCREEN]
Op 2 maart a.s. vinden de verkiezingen plaats van de leden van de Provinciale Staten. Hierover willen wij u graag een paar vragen stellen.

V2 ALL

S Hoe belangrijk vindt u het om te gaan stemmen voor de Provinciale Staten?

1. zeer belangrijk
2. belangrijk
3. neutraal
4. onbelangrijk
5. zeer onbelangrijk
6. ik weet het niet/ ik heb geen mening

TEXT ALL

[SCRIPTWRITER: SEPARATE SCREEN]
[SCRIPTWRITER: PLAATJE STEMPAS LATEN ZIEN]

Als kiesgerechtigde ontvangt u een stempas om uw stem uit te brengen bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Wij vragen u om nu voor uzelf na te gaan of u deze heeft ontvangen.

TEXT_NEXT SELECTION: SAMPLE = CAWI

Als u even tijd nodig heeft om dit na te zoeken, dan kunt u ook op een later moment doorgaan met de vragen. Daarvoor kunt u opnieuw gebruik maken van de ontvangen link.

[SCRIPT: VIJF SECONDEN WACHTEN MET 'VOLGENDE' LATEN VERSCHIJNEN]

TEXT_NEXT SELECTION: SAMPLE = CATI

Als u even tijd nodig heeft om dit na te zoeken, dan kunnen wij u vandaag ook even terugbellen.

[SCRIPT: INDIEN NAZOEKEN, DAN NAAR AFSPRAKEN]

V3 ALL

S Heeft u uw stempas voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten op 2 maart aanstaande ontvangen?

[SCRIPT: PLAATJE STEMPAS LATEN ZIEN]

1. Ja, ik heb de stempas ontvangen
2. Nee, ik heb de stempas nog niet ontvangen
3. *Ik weet niet zeker of ik de stempas heb ontvangen*

V4a SELECTION: V3=2 or 3

S Weet u dat het mogelijk is/was een vervangende stempas aan te vragen?

1. Ja
2. Nee
3. Weet niet

V4b SELECTION: V4a=1

S Heeft u dat ook gedaan?

1. Ja
2. Nee

V4c SELECTION: V4b=2

S Waarom heeft u dat niet gedaan?

<SCRIPTWRITER: OPENENDED>

V5 SELECTION: V3=2 or 3

S Staat u ingeschreven bij de gemeente waar u op dit moment woont?

1. Ja
2. Nee

V6a SELECTION: V3=2 or 3

S Bent u na 18 januari 2011 verhuisd naar een nieuw adres?

1. Ja
2. Nee

V6b SELECTION: V6a=1

S Wordt uw post doorgestuurd naar uw nieuwe adres?

1. Ja
2. Nee
3. Weet niet

V7a ALL

S Wordt uw post direct bezorgd in een eigen brievenbus of (eerst) in een gemeenschappelijke brievenbus?

1. In mijn eigen brievenbus
2. In een gemeenschappelijke brievenbus

V7b SELECTION: V7a=2

S Beschikt u wel over een individueel postvak?

1. Ja
2. Nee
3. Weet niet

V7c SELECTION: V7a=2

S Wat is uw woonsituatie? Ik woon in een ...

1. Etagewoning met gemeenschappelijke voordeur
2. Studentenhuis of –flat
3. Serviceflat
4. Woonzorgcomplex
5. Bejaardenoord, verzorgingshuis of verzorgingsflat
6. Anders, namelijk ...

V8 SELECTION: V3=2 or 3

S Waarom denkt u zelf dat u nog geen stempas heeft ontvangen?

<SCRIPTWRITER: OPENENDED>

V9 ALL

S Bent u van plan om op 2 maart te gaan stemmen voor de Provinciale Staten?

1. Ja, zeker
2. Ja, waarschijnlijk
3. Nee, waarschijnlijk niet
4. Nee, zeker niet
5. Weet nog niet

V10 SELECTION: CATI
Tot slot willen we u het volgende vragen:

S In welk land bent u geboren?
[I_BVL_43]

V11 SELECTION: CATI

S In welk land is uw vader geboren?
[I_BVL_44]

V12 SELECTION: CATI

S In welk land is uw moeder geboren?
[I_BVL_45]